

szerepelnék. Véleményem szerint kár volna ezt az utat sokáig halasztgatni. Persze jó volna, ha előbb a románokkal létesítenénk kapcsolatot, mert ezzel megerősítenénk a pozícióinkat Prágában. Egyelőre még nem gondolok vámunióra, csak preferenciális szerződésekre, de azt hiszem, már ez is sokat segítene mai helyzetünkben. Mindenesetre az együttműködést azonnal komoly alapokra kellene helyezni. Tervszerűen meg kellene alapítani, hogy az egyes országok milyen ipart fejlesztenének, mert ezáltal máris megnyitnánk az utat a vámunió felé, ami végképpen biztosítaná a magyar gazdasági élet stabilitását és egyedül tenné lehetővé azt, hogy a jóvátételt fizetni tudjuk. Vagy a szomszédokkal való vámunió vagy a moratórium. Másképp nem megy.

Rosti-Forgách prágai megbízott sokat segített nekem, de nagyon meglepődtem, hogy a Külügyminisztérium nem értesítette jövelelemről, s így még fel sem tudott készülni a tárgyalásokra. Az utolsó pillanatban a csehektől tudta meg, hogy jövök. Gyöngyösi otlétem alatt soha nem volt hajlandó velem külpolitikáról beszélni, s inkább a nyulakról tartott nekem előadást. Ezzel megmagyarázható a fenti mulasztás is.

Egyidejűleg írtam Rákosinak is.

Práger Jenőnek átadtam az üzenetedet. Ismételten kérlek, hívjatók meg Pestre. Itt sokat segített a pártotoknak és az országnak.

A jövő hónap legelején Párizsba megyek s onnan haza. Még nem tudom, hogy mennyi időt fogok Párizsban tölteni. Remélem, hogy a magyar béke delegációval lesz alkalmam beszélni.

Szívélyesen üdvözöl²

PIL 283. f. 12/46. ó. e. (eredeti)

¹ A táviratot nem ismerjük. Károlyi Beneš meghívására utazott Prágába, ahol július 1-jén fogadta Fierlinger miniszterelnök, majd más vezetők is. A kiadott csehszlovák kommüniké szerint „Károlyi látogatásának célja, hogy enyhítse a Magyarország és Csehszlovákia között fennálló feszültséget”. (*Népszava, 1946. július 3.*) Károlyi memorandumot adott át Benešnek a nemzetiségi kérdés megoldásáról. Ehhez az SZDP külpolitikai és nemzetiségügyi osztálya látta el adatokkal. Prágából továbbutazott Londonba.

² Szakasits kézzel írta a levél hátoldalára: „*Lásza Horváth Zoltán. Gyöngyösivel Károlyi prágai útjáról beszélni kell, s el kell intézni, hogy kormányküldöttként mehessen. Ami az említett proposíciót illeti, Nagy Ferencsel és Tildyvel megbeszéltem és ők beleegyeztek. Gyöngyösivel azonban még nem tisztáztam a kérdést. Távirat mehetne, hogy rendben van. Egyébként szóbeli megbeszélést is tarthatunk az ügyben. Bán elvtársal közlendő.*”

259. KÁROLYI MIHÁLY DUCZYNSKA ILONÁHOZ

(London, 1946. július 22.)

Kedves Polányiné,

Nagy elfoglaltságom miatt csak most köszönöm meg kedves sorait és rólam írt cikket. Érzem, hogy lelkében velünk volt, amikor annyi év után hazatértünk. Természetesen az öröm, amelyet éreztünk, sok keserőséggel vegyült. Magyarország ma kétségtelenül Európának legszegényebb országa. Minden politikai megnyilvánulásra rányomja bélyegét a szörnyű gazdasági helyzet. Amíg ezt nem orvosolják, konstruktív munkáról szó sem lehet.

Egyelőre kaotikus állapotok uralkodnak ott, amit, sikertelenül, hamis demokráciával igyekeznek kendőzni. A progresszív káder hiánya lépten-nyomon érezhető. Mindenütt régi horthysták és nyilasok vannak a hivatalokban. A pártok versengenek a vox populi megnyeréséért; egymást túllicitálják a nacionalizmusban, és, sajnos, ebben a kommunisták elől járnak. Mindenáron le akarják vakarni Kun Béla emlékét, ezért van az, hogy ils sont plus catholiques que le pape.¹ Elfelejtik, hogy nálunk a nacionalizmus volt a régi

rendszer fő jellegzetessége, s így akarva, nem akarva igazat adnak a régi integritásosoknak. A Vörös Hadsereg, sajnos, nagyon fegyelmezetlenül viselkedett. Ők voltak a Szovjetunió legrosszabb propagandistái.

Magyarországon ma a lakosság 60%-a antiorosz. Még a parasztok is azok, noha ők nekik köszönhetik a földet. Ezen csak lassan lehet segíteni. Elsősorban a gazdasági helyzet megjavításával.

Mindezek ellenére nem vagyok defetista. De ahhoz, hogy segíteni tudjunk, látni kell a helyzetet.

Mielőtt elmegyek, szeretnék férjével beszélni.² Őt is, Magát is szívélyesen üdvözl

OSZK K 212. f. (Polányi-gyűjtemény) 566. egység (eredeti)

¹ Katolikusabbak a pápánál (francia).

² Ennél későbbi keltezésű levél Károlyi és a Polányi házaspár között nem maradt fenn, de kapcsolatban maradtak. Havas 1947. január 8-án számol be Polányinak hazatérésükről. Ő a magyar rádió munkatársa, „ezenkívül az öregnek dolgozom, fordítok, verset írok, előadást tartok stb. Szóval elég. Az ördög, illetve, az asszony nem alszik, de az öreg remek és megingathatatlan. Neked volt igazad”. Havas 1948. június 22-i leveléből kitűnik, hogy Polányiék komolyan foglalkoztak a hazatérés gondolatával, és ehhez Károlyi segítségét kérték. „Az Elnök Úr azonnal felterjesztést fog tenni ügyedben, ami annál is inkább könnyebben megy, mert visszafelé jövet Londonban találkoztam Heltaival, aki szintén nagyon pártolja ezt az elgondolást.” (Uo. 362. egység) Károlyi Polányi ügyében Ortutay vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fordult, de Polányi végül mégsem Budapesten kapott tanszéket.

260. KÁROLYI MIHÁLY RÁKOSI MÁTYÁSHOZ

(London, 1946. augusztus 13.)

Kedves Rákosi!

Bede követ úr átadta Nagy Ferenc miniszterelnök úr üzenetét, melyben arra szólított fel, hogy hivatalos minőségben menjek Párizsba. Annak ellenére, hogy a tizenkettedik órában kapom ezt a felszólítást és hogy nemigen látom, hogy mivel tudnék így elkészve a magyar ügynek segítségére lenni, elmegyek.¹

Mínthogy a békefeltételeken már mit sem lehet változtatni, párizsi létemet arra fogom felhasználni, hogy a csehszlovákokkal, jugókkal és románokkal felvegyem az érintkezést, főleg a gazdasági kérdésekben.

Amint számtalanszor megismételtem, mindig rendelkezésre állok a magyar köztársaság számára, amennyiben az progresszív marad. De az ügy érdekében mégis arra kérem, hogy ha újra szükség lenne rám, ne az utolsó percben értesítsenek, de ezenkívül szükséges az is, hogy a miniszterek informáljanak álláspontjaikról és az előző tárgyalásokba bevonjanak. E pillanatban kapom a következő sürgönyt: „Kérem elnök urat szíveskedjék Párizsba menni. Nagy Ferenc miniszterelnök”. Mint látod, ebből a sürgönyből lehetetlen kiokosodnom, és nem tudom, hogy voltaképpen mit is kívánnak tőlem. Avagy ez a sürgöny flastrom akar lenni nem létező sebeimre?

Nagy örömmel látom, hogy a forint jól indult. A washingtoni, párizsi és londoni útnak ez az eredménye, aminek minden magyarnak hálásnak kell lenni. Annak is különösen örültem, hogy az oroszok igényeiket részben leszállították. Ez kétségen kívül elsősorban a Te érdemed. Természetesen jobb lett volna egy egy- vagy kétéves teljes moratórium és az alaptétel legalább felére való leszállítása, de azért így is egy nagy eredmény, és remélem, biztosítani fogja a forint stabilizációját. Annak is nagyon örültem, hogy a termés is várákozáson felül megjavult.

Mielőtt leveletem befejezném, egy személyes kérésem volna Hozzád. Dános Irén, aki mint titkárnőm működött Pesten és itt Londonban, arra kér, hogy Édesanyjának eszkö-